

SOSYAL BİLGİLER 5

HAK VE

SORUMLULUKLARIMIZ

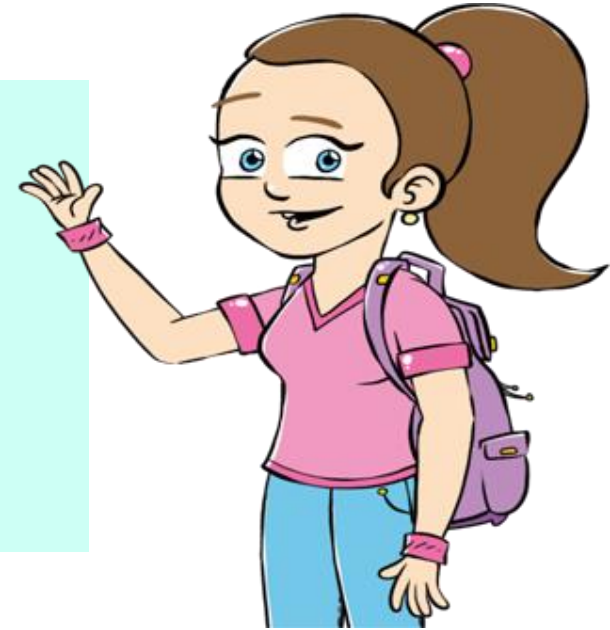

HAK VE SORUMLULUKLARIMIZ

- İnsan, toplum halinde yaşayan bir varlıktır. Bu nedenle insan, yaşamını devam ettirmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için diğer insanlarla **işbirliği** ve **iş bölümü** yapmak zorundadır.
- **Bireyler, gruplar, kalabalıklar ve kurumlar**, içinde yaşadığımız toplumu oluşturan unsurlardır.

Birey: Toplumu oluşturan ve kendine has özellikleri olan insanların her biridir. Her insan aynı zamanda bir bireydir.

- Öğrenci Ayşe,
 - Bakkal Hüseyin Amca,
 - Polis Mehmet
- aynı zamanda bir bireydir.

Grup:

- En az iki ve daha fazla kişiden oluşan,
- Ortak bir amaçları olan,
- Aralarında dayanışma ve işbirliği bulunan topluluğa grup denir.

Örnek:

- 5-A Sınıfı, Tiyatro Ekibi, İzci Kulübü, Halk Oyunları Ekibi, aile üyeleri birer gruptur.

Grupların Özellikleri

- ✓ Grupları oluşturan insanlar birbirlerini tanır.
- ✓ Aralarında işbirliği ve dayanışma vardır.
- ✓ Belli bir amaç için bir araya gelmişlerdir.
- ✓ Birliktelikleri uzun sürelidir.
- ✓ Bir insan aynı anda birden çok gruba üye olabilir.
- ✓ Üye olduğu gruplarda farklı roller üstlenebilir.

Kalabalık:

- Birbirlerini tanımayan,
- Rastlantı sonucu bir araya gelen,
- Ortak bir amaçları olmayan,
- Kısa süreli bir arada bulunan topluluğa kalabalık denir.

Örnek: Otobüse binmek için bekleyen insanlar, markette alışveriş yapan insanlar, sahilde güneşlenen insanlar, futbol maçı izleyen seyirciler vb.

Kalabalıkların Özellikleri:

- Aralarında işbirliği ve dayanışma yoktur.
- Birbirlerini tanımazlar.
- O an için bir araya gelmişlerdir.
- Ortak bir amaçları yoktur.
- Birliktelikleri kısa sürelidir.

Kurum: Toplumsal bir hizmeti ya da ihtiyacı karşılamak için belli kurallara göre oluşturulan kuruluşlardır.

Kurumlar **resmi kurumlar ve özel kurumlar** olarak ikiye ayrılırlar.

Resmi Kurumlar: Devlet tarafından oluşturulan kuruluşlardır. **Okullar, devlet hastanesi, sağlık ocağı, emniyet müdürlüğü vb.**

Özel Kurumlar: Kişiler ve şirketler tarafından oluşturulan kuruluşlardır. **Özel Okullar, Özel Hastaneler, Eczaneler, Sürücü Kursları vb.**

Kurumların Özellikleri:

- Kanunlara ve kurallara bağlı olarak kurulmuşlardır.
- Toplumsal bir ihtiyacı karşılarlar.
- Gönüllü ya da ücretli çalışanları vardır.

Bilgi 1: Aile, hem gruptur, hem kurumdur.

Bilgi 2: Her kurum aynı zamanda birer gruptur. Ancak her grup kurum değildir.

Rol: Bir kimsenin içinde bulunduğu grupta üzerine düşen görevdir.

Örneğin; 5.sınıfta okuyan Ali, ailede **çocuk**, okulda **öğrenci**, futbol takımında **oyuncu** rolündedir.

Bu da gösteriyor ki;

- **Bir insan aynı anda birden fazla role sahip olabilir.**
- **Çünkü insanlar içinde bulundukları gruplara göre farklı roller üstlenirler.**

❖ **Rolümüz, içinde bulunduğumuz gruba veya kuruma göre değişebilir.**

❖ **Sosyal Bilgiler Öğretmeni,** okulda **öğretmen**, evde **baba**, ailede **evlat**, basketbol takımında **oyuncu** rolünde olabilir.

❖ **Bir çocuk** evde; evlat, abi, kardeş ve çocuk rolünde olabilir. Okulda öğrenci, sınıf başkanı, kulüp başkanı, tiyatro kulübünde oyuncu rolünde olabilir.

- İçinde bulunduğumuz gruplar ve sahip olduğumuz roller bize bazı haklar sağladığı gibi bazı görev ve sorumluluklar da yükler.

Görev: Bir grup içinde yer alan bireylerin, rollerinin gereğini yerine getirme zorunluluğudur.

- Bir babanın görevi evin geçimini sağlamak,
- Bir annenin görevi evin işlerini yapmak,
- Bir öğrencinin görevi de derslerine çalışmaktır.

Sorumluluk: Bir kişinin kendi yetki alanına giren bir işin sonuçlarını üstlenmesidir.

Herkesin içinde bulunduğu gruba ve kuruma göre çeşitli sorumlulukları vardır. Bir öğrencinin kendisine, ailesine, okuluna ve topluma karşı sorumlulukları vardır.

- ✓ Bir öğretmenin derse hazırlıklı gelmesi,
- ✓ Bir öğrencinin ödevlerini yapması,
- ✓ Bir hizmetlinin okulu temiz tutması birer sorumluluk örneğidir.

- ✓ İçinde bulunduğumuz gruplara ve kurumlara karşı sorumluluklarımızı yerine getirdiğimizde mutlu, sevilen ve saygı duyulan bir birey oluruz. Toplumsal düzene katkı sağlarız.

Hak: Bir işi yapabilme yetkisidir.

- Birey olarak içinde bulunduğumuz toplum düzeni bize bazı haklar sağlar. Tıpkı içinde bulunduğumuz grup ve kurumların bize çeşitli haklar sağlaması gibi.
- **Bir çocuğun eğlenme ve oyun oynama hakkı olması, bir öğrencinin eğitim görme ve sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı olması** vb.

- ❖ Diğer yandan her insanın sahip olduğu temel hak ve özgürlükler de vardır.
- ❖ Bunlar; **yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü** vb. dir.

Bilgi: İnsan hakları; **dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez** özelliklere sahiptir. Bu nedenle bu haklar hiçbir şekilde insanın elinden alınamaz.

Plan: Bir işi sonuçlandırmak için neyin, ne zaman yapılacağını önceden düzenlenmesine plan denir.

- ✓ **Planlı çalışmak**, bireyi başarıya götürdüğü gibi işlerimizi de zamanında ve düzgün bir şekilde sonuçlandırmamızı sağlar.
- ✓ **Planlı çalışanlar başarılı olurken, plansız olanlar işlerini gelişigüzel yapanlar başarıya ulaşamayabilir.**
- ✓ Bu nedenle işlerimizi zamanında yapmalı ve planlı hareket etmeye özen göstermeliyiz.

Bir sonraki dersimiz
Çocuk Haklarına Yolculuk